

道

Бранко Ве Полянскі

Маніфест

Тим, у кого бліді обличчя, криваві серця, і душі яких ли-
нуть як дим у височінь!

Тим, які спрямували свої погляди вглиб себе!

Тим, які сп'яніли від вічної загадки!

Дух людський став повією ХХ століття. У хаосі всіх мож-
ливих варіантів люциферської хіті наш дух зовсім заблукав,
ставши рабом кількох кілограмів м'яса.

І ось мій дух верещить, бо схаменувся і бажає загаль-
ної, незалежної від м'яса свободи духу, хоче позбутись лю-
циферської хіті й обману авторитетної та шанованої пані
«Сучасності», всі цілі якої – масні розкішні обіди.

Наш дух під протекторатом величної пані «Сучасності» –
лише жертва пану Богу «золотому теляті» в кінці культур-
ного ХХ століття.

Потрібен! О, нам до безумства потрібен наш дух ви-
зволення, того святого визволення, щоб він під безбарвним
своїм знаменом вирушив вперед у час – у вічність, зали-
шивши безмежно далеко, у найдальшій далечині двадцять
смердючих століть, які би за нами у невимірності видава-
лись дрібною, найдрібнішою чорною точкою нашого пра-
давнього «Колись».

Потрібен! О, до безумства потрібен наш дух визволення, щоб він під безбарвним своїм святим знаменом рушив уперед – у час – у вічність, назустріч новій людині.

Треба! О, як нам треба проголошення урочистого дня листопада, коли з привитих фруктових дерев європейського саду падатимуть всі умовні запатентовані форми законів культури загалом, і прийде нова земна весна, коли європейські фруктові дерева абсорбують із нової землі нові орієнтації й заплідносять новими формами.

Треба плюнути у вічності келих, як у гідке пійло, від якого ми вже сп'янілі! Треба плюнути у вічності келих, куди витекло двадцять наших отруйних століть.

Нехай по всіх містах, по всіх вулицях, по всіх державах червоних і синіх, по всіх інституціях, королівських звіринцях і т. д. віддунює – «Хай живе самовизначення духу!»

Нехай глобус гримить, палає й горить у приголомшливих веселоцях і вереску: *Хай живе вільний людський дух! Слава новій людині!*

Нехай це буде велична революція духу в листопаді, коли опадатимуть всі старі форми, наче сухе зблідле листя!

Нехай високо в повітрі майорить безбарвне знамено духу в листопаді, коли буде народжуватись нова людина.

Найвеличнішу форму здобуває наш дух у мистецтві.

Шукаючи свою смислову ціль, наш дух у мистецтві здобуває ту глибоку бездонну форму у чутті – почуття болю і сміху, суму і радості.

Мистецтво далеке від політично-національно-соціально-більшовицького терору. Мистецтво є формою нашого найглибшого «Всередині».

МАНІФЕСТ

Мистецтво не мусить бути логічним!

Мистецтво може бути й парадоксальним!

Це означає замах на всі запатентовані форми музики, скульптури, картини, пісні і т. д.

Але парадокс – це не нісенітниця!

(Це є цінним для психіатрів!)

Парадокс – гнучкість духу та його пластичність.

У нашому житті є лише одна відміна для нашого серця. Або щось трагічне, або комічне.

Отже! Кожен художній твір може народжувати або сльози, або сміх, розкотистий сміх на всі чотири боки; сльоза є чистотою духу, а сміх – його цілющий напій.

Ви, на кого зійшло благословення святого духа, творіть у муках сльози чи сміх, бо без мук немає мистецтва!

Виплачте і кров, і жовч!

Вилийте крізь сміх і мозок, і серце!

Знайдіть спокій у маренні, дозвольте мозку іскрити і згоряти у тронку загадки!

І в моєму вусі змішуються звуки європейського концерту: Хай живе Республіка! Хай живе король! Хай живе Інтернаціонал! Пролетарі всіх країн, єднайтеся! Вся влада радам! Хай живуть Ленін і Троцький!

Люцифер тріумфує! Чудесна музика!

У калюжі чорної крові Європа зі своєю паризькою грацією весело витанцьовує гротескний

Кан-кан,

а батюшка під балалайку співає «Червоний сарафан»!

Звуки змішалися у моєму вусі, запали мені в душу і викликали сурогат тихої усмішки. І моя честь витримала перетворення зі сміху в пронизливий крик:

Хай живе листопадова революція духу!

Хай живе нове мистецтво!

Хай живе нова людина!

Бранко Ве Пољански: Манифест «Светокрет», 1/1. – 1921 – С. 4–6.

З сербської переклала Марія Васишин